

Frelseshandlingen som modeord og den hastige dåb

»Jeg mener rent ud sagt, at der kan spores en ritualmagisk tankegang i folkekirkens dåbsritual. Det gælder ikke kun talen om, at Gud i dåben gør os til sine børn. Det gælder også rituallets anprisning af alt det, som Gud angivelig 'skænker' os i dåben«. Georg Klinting i en replik til Elmo Due (Præsten 2024/36).

Af Georg Klinting

Trykt 25. oktober 2024 i Præsteforeningens Blad (2024/43)

I bladets #36 sætter Elmo Due spørgsmål ved dåbsritualets tale om, at dåben gør os til til Guds børn. Med støtte hos teologiske autoriteter som Oscar Cullmann og Gustaf Wingren m.fl. gør Elmo Due sig til bannerfører for den opfattelse, »at det afgørende, der sker i dåbsritualet, allerede er sket«.

Elmo Dues pointe er, at kirkens dåbshandling henviser til den »generaldåb«, der fandt sted, da Jesus Kristus genoprettede Guds pagt med os. Det er i medfør af den genoprettede pagt, at vi er Guds børn og kan kalde os Guds børn. Vi er ikke først Guds børn i kraft af en rituel handling ved døbefonten.

Ikke desto mindre lader dåbsritualet forstå, at det er ved kirkens dåbshandling, at vi bliver Guds børn. Det fremgår af formuleringen: »den hellige dåb, hvori du gør os til dine børn«. Elmo Due peger med rette på det problematiske i denne formulering. Jeg håber, at hans indlæg vil få dåbskommissionen til at erkende, at der er behov for en mere dybtgående revision af dåbsritualet, end der er lagt op til i det meddelte kommissorium.

En magisk handling

Jeg mener rent ud sagt, at der kan spores en ritualmagisk tankegang i folkekirkens dåbsritual. Det gælder ikke kun talen om, at Gud i dåben gør os til sine børn. Det gælder også rituallets anprisning af alt det, som Gud angivelig »skænker« os i dåben, og som rituallet sammenfatter i den dogmatiske formel: »Helligånden med syndernes forladelse og det evige liv«.

Den ritualmagiske tankegang går igen i biskoppernes vejledning om dåb i folkekirken. Vejledningen er udsendt i 2008 og må læses som en kommentar til det autoriserede dåbsritual fra 1992.

Vi er ikke først Guds børn i kraft af en rituel handling ved døbefonten

Biskopperne opfatter tydeligvis dåben som en magisk handling, der har en iboende virkning. Det fremgår af deres udlægning af, hvad det vil sige, at dåben er et sakramente:

»Dette [at dåben er et sakramente] betyder«, skriver biskopperne, »at kirken betragter det, der sker i dåben, som Guds handling... Dåben skænker det liv, som i troen på Jesus Kristus leves på trods af døden. I dåben modtager mennesket Helligånden med syndernes forladelse og evigt liv. Dåben er en genfødsel og derfor en ny begyndelse.«

Disse formuleringer dokumenterer for mig at se, at der er sket et skred i sakramentforståelse. Nu er det ikke længere nok, at dåben forkynder frelsen i Kristus i skikkelse af en tegnhandling til modtagelse i tro. Nej, nu er frelsen blevet en virkning, der er iboende i kirkens dåbshandling. Dåben har frelsende virkning ved dens udførelse. Jeg vil vove den påstand, at der er gået ritualmagi i biskoppernes forståelse af dåbens sakramente.

Fænomenet drop-in-dåb

På markant vis stikker ritualmagien også sit hovede frem i to forhold af nyere dato. Det ene er biskoppernes accept af fænomenet drop-in-dåb, det vil sige den dåbspraksis, at folk kan komme uanmeldt ind fra gaden og blive døbt uden anden forberedelse end en kort samtale med den præst, der skal foretage dåben.

Jeg må spørge, hvorfor det ved voksendåb – bortset fra i undtagelsestilfælde – kan haste så meget med dåbshandlingen, at der må foretages dåb uden forberedende undervisning? Så vidt jeg kan se, må svaret være, at selve den rituelle dåbshandling tillægges en alt afgørende betydning. Det må nærmest være dåbskandidatens evige salighed, der står på spil, siden dåben ikke kan tåle den mindste udsættelse. Men dermed har man efter min opfattelse tillagt ritualhandlingen ved døbefonten en selvstændig betydning, den ikke kan bære.

Frelseshandling som modeord

Det andet jeg vil pege på er, at det er blevet moderne at bruge ordet »frelseshandling« til at beskrive, hvad dåben er. Således skal dåbskommissionen ifølge sit arbejdsgrundlag være opmærksom på, at *»dåben er et sakramente og en frelshandling«*. Det er altså ikke længere nok, at dåben er et sakramente, der i tegnhandlingens form viser hen til frelsen i Kristus. Nu skal dåben tillige være en såkaldt »frelshandling«, det vil sige en handling, der har frelsende effekt ved selve handlingens udførelse.

Begrebet »frelshandling« er en teologisk tilsnigelse. Jeg håber, at dåbskommissionen vil lægge afstand til dette begreb og i det hele taget luge ud i de sakramentmagiske ansatser, der gør sig

gældende i det nuværende dåbsritual. Folkekirken har brug for et dåbsritual, der er mere ædrueligt og præcist end det nuværende ritual.